

Nr 71.

Ankom till riksdagens kansli den 2 maj 1919 kl. 5 e. m.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till undervisning i trädgårdsskötsel.

(1:a avd.)

Under punkt 46 i nionde huvudtiteln av årets statsverksproposition hade Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att i avbidan på den proposition angående åtgärder för trädgårdsodlingens befrämjande, som Kungl. Maj:t kunde komma att avlåta till riksdagen, för detta ändamål å extra stat för år 1920 beräkna ett anslag av 40,000 kronor.

I en den 18 mars 1919 avlåten till jordbruksutskottet hänvisad proposition nr 312 har Kungl. Maj:t därefter, under återopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över jordbruksärenden för samma dag, föreslagit riksdagen att till undervisning i trädgårdsskötsel å extra stat för år 1920 anvisa ett reservationsanslag av 32,300 kronor.

Beträffande utredningen i ärendet hänvisas till berörda statsrådsprotokoll.

Med anledning av riksdagens skrivelse den 9 juni 1917, nr 305, bemyndigade Kungl. Maj:t den 3 juli 1917 chefen för jordbruksdepartementet att tillkalla sakkunniga för verkställande av utredning och avgivande av förslag beträffande de åtgärder, som lämpligen borde vidtagas för främjande av trädgårdsodlingen, företrädesvis bland mindre jordbrukare och lägenhetsinnehavare m. m. Dessa sakkunniga hava avgivit betänkande i ämnet den 16 mars 1918.

Efter att i korthet hava redogjort för de sakkunnigas ovanberörda förslag ävensom för av lantbruksstyrelsen m. fl. avgivna yttranden i de delar av de sakkunnigas förslag, vilka upptagits i den föreliggande propositionen har departementschefen för egen del anfört följande:

»Trädgårdsodlingens stora och som det vill synas växande betydelse gör enligt min mening ytterligare åtgärder från statens sida önskvärda i syfte av denna odlings främjande.

Av de sakkunniga, vilka tillkallats för utredning i detta hänseende, hava flera förslag framställt. Lantbruksstyrelsen, som ansett, att icke alla dessa förslag kunna samtidigt komma till utförande och att vissa förslag tarva ytterligare utredning, har i sitt utlåtande upptagit till prövning endast fyra av förslagen. I likhet med lantbruksstyrelsen lämnar jag de av nämnda styrelse icke nu behandlade förslagen till vidare åsido. Yttrande i dessa hänseenden är att längre fram förvänta från lantbruksstyrelsen, och de torde därefter bliva föremål för Kungl. Maj:ts beslut.

De förslag lantbruksstyrelsen upptagit gälla dels trädskötarkurser, dels en trädgårdskurs för Norrland, dels undervisning i trädgårdsskötsel för kvinnor och dels förstärkning av lantbruksstyrelsens arbetskrafter för handläggningen av trädgårdsärenden samt för utövande av konsultverksamhet och inspektion på trädgårdsodlingens område m. m.

Vad kurserna för utbildning av trädskötare angår finner jag dem behöfliga och anser det framlagda förslaget i fråga om dylika kursers anordnande ändamålsenligt. De sakkunniga hava framlagt en kalkyl över kostnaderna för ifrågavarande kurser, utvisande en kostnad för elev av 300 kronor eller för ett antal av 100 elever 30,000 kronor årligen, samt föreslagit, att staten skulle tillskjuta halva kostnadsbeloppet med 150 kronor för elev eller alltså inalles 15,000 kronor för år. Lantbruksstyrelsen har funnit denna kostnadsberäkning för låg och ansett totalkostnaden böra höjas till 40,000 kronor samt ifrågasatt, att staten skulle bestrida alla utgifter utom kursdeltagarnas resekostnader, vilka av styrelsen uppskattats till ungefär en tredjedel av samtliga kostnader. Styrelsen har på grund härav beräknat statens kostnader till sammanlagt 27,000 kronor, vilket för det även av styrelsen till 100 beräknade elevantalet gör 270 kronor för elev. För min del anser jag i likhet med de sakkunniga statens bidrag böra bestämmas till visst belopp för elev, som erhållit fullständig utbildning. I överensstämmelse med lantbruksstyrelsen anser jag emellertid, att den av de sakkunniga beräknade kostnaden behöver ökas, och har ingen erinran mot det av lantbruksstyrelsen på grund härav beräknade statsbidragsbeloppet av 270 kronor för elev. De av de sakkunniga föreslagna villkoren för anslags åtnjutande synas mig kunna i huvudsak godkännas.

Det synes mig icke behöfligt att genast räkna med ett så stort antal årligen utbildade trädskötare som 100. Då jag i likhet med de sakkunniga anser antalet elever i varje kurs böra sättas till i medeltal 16, synes mig ett antal av 5 årliga undervisningskurser i olika landsdelar vara tillräckligt, varigenom 80 elever varje år skulle kunna ut-

bildas. För 80 elever å 270 kronor för elev erfordras ett anslag av 21,600 kronor.

Till en årlig trädgårdskurs om 10 dagar i Norrland hava de sakkunniga förordat ett statsanslag av 2,000 kronor. Lantbruksstyrelsen har tillstyrkt förslaget men ansett kostnaden böra beräknas till minst 2,700 kronor. Jag biträder för min del förslaget om en dylik kurs och instämmer med lantbruksstyrelsen i fråga om beräknandet av det totala kostnadsbeloppet. Dagtraktamentet torde böra höjas utöver det av de sakkunniga föreslagna beloppet av 4 kronor. I likhet med de sakkunniga och styrelsen anser jag staten böra vidkännas hela kostnaden för denna kurs.

Förslaget om statsbidrag för understödjande av ökad trädgårdsundervisning för kvinnor finner jag i hög grad behjärtansvärt. Jag vill i detta avseende hänvisa till vad de sakkunniga och lantbruksstyrelsen därutinnan anfört. I likhet med nämnda styrelse anser jag anslaget kunna, då den föreslagna hemkonsulentkursen uteslutes, inskränkas till 8,000 kronor. För anslaget torde böra av Kungl. Maj:t föreskrivas villkor i huvudsaklig överensstämmelse med vad lantbruksstyrelsen föreslagit.»

Till departementschefens yttrande rörande frågan om förstärkning av lantbruksstyrelsens arbetskrafter återkommer utskottet här nedan.

De anslag, departementschefen sålunda tillstyrkt, utgöras av:

till utbildningskurser för trädskötare	kronor 21,600
» trädgårdskurs i Norrland	» 2,700
» trädgårdsundervisning för kvinnor	» 8,000

Summa kronor 32,300.

Motioner.

I detta sammanhang har utskottet till behandling förehåft följande inom riksdagen väckta, till utskottet hänvisade motioner nämligen

1) nr 179 i första kammaren av herr *Dahl m. fl.*, vari hemställts, att en byrådirektörstjänst för trädgårdsärenden inrättas i lantbruksstyrelsen fr. o. m. år 1920 samt att för år 1920 anslås dels å ordinarie stat avlöning till en byrådirektörstjänst av andra normalgraden, 5,800 kronor, dels å extra stat för expenser vid ifrågavarande tjänst, reservationsanslag 2,000 kronor.

2) nr 358 i andra kammaren av herr *Sjöblom*, vari hemställts, att riksdagen måtte besluta dels att för anställande av en byrådirektörsbefattning inom kungl. lantbruksstyrelsen anvisa å extra stat för år 1920 ett förslagsanslag, högst, kronor 5,600; dels att till expenser m. m. åt kungl. lantbruksstyrelsen anvisa å extra stat för år 1920 ett förslagsanslag, högst, kronor 2,000.

3) nr 180 i första kammaren av herr *Pers*, vari hemställt, att riksdagen utöver bifall till Kungl. Maj:ts proposition nr 312 ville dels ställa till Kungl. Maj:ts förfogande ett förslagsanslag för 1920 av 12,500 kronor för att tilldelas hushållningssällskap eller landsting med högst 1,250 kronor för varje län för anställande av länsträdgårdskonsulenter, dels höja det av Kungl. Maj:t begärda anslaget till trädgårdsskola vid Apelryd till 10,000 kronor med villkor, att en kurs för hemkonsulenter därstädes kommer till stånd.

4) nr 382 i andra kammaren av herr *Welin*, vari hemställt, att riksdagen ville besluta att lämna understöd åt ettåriga sommarkurser i trädgårdsskötsel för kvinnor.

Beträffande de skäl, som anförts till stöd för dessa framställningar, tillåter sig utskottet hänvisa till motionerna.

Riksdagen har redan i sin ovanberörda skrivelse framhållit de skäl, som enligt riksdagens uppfattning tala för att från det allmännas sida åtgärder vidtagas för befrämjande och utveckling av en rationell trädgårdsodling. De förslag som i sådant avseende nu framlagts av Kungl. Maj:t gälla, såsom framgår av departementschefens ovanberörda yttrande, dels trädskötarkurser, dels en trädgårdskurs för Norrland och dels undervisning i trädgårdsskötsel för kvinnor.

Utskottet.

Vad först angår förslaget om trädskötarkurserna, så torde erfarenheten noggsamt givit vid handen, att för ett rätt utförande av det särdeles svåra och krävande arbetet med fruktträdens beskärning, vilket arbete torde vara trädskötarens huvudsakliga uppgift, kräves en grundligare utbildning än den, som hittills stått de personer till buds, vilka velat ägna sig åt ifrågavarande verksamhet. Utskottet biträder därför förslaget härom. Samtidigt kan emellertid utskottet icke underlåta uttala, att enligt utskottets mening icke ens den föreslagna ökade utbildningen torde bli till fyllest, därest icke vederbörande kursdeltagare redan tidigare genom praktiskt trädgårdsarbete förskaffat sig en viss vana och erfarenhet å ifrågavarande område.

Förslaget att för Norrlands vidkommande anordna en viss kortare i allmän, efter ortsförhållandena lämpad kurs i trädgårdsodling, i syfte att därigenom söka ytterligare uppmuntra särskilt de mindre jordbrukarnas intresse i fråga om trädgårdsodlingen, synes utskottet jämväl värt beaktande.

Beträffande frågan om anordnande av undervisning i trädgårdsskötsel för kvinnor hava av de ovannämnda sakkunniga i sådant avseende förslagit anordnande av eventuellt vid Fredrika Bremerförbundets

fruktodlingsskola vid Apelryd i Båstad av dels en längre kurs om två år och dels en kortare s. k. hemkonsulentkurs. Lantbruksstyrelsen har ansett frågan, huruvida eventuella kurser i trädgårdsskötsel för hemkonsulenter lämpligen borde förläggas till Apelryd eller andra läroanstalter, vara ett spörsmål, som tarvade ytterligare utredning, och har styrelsen därför för närvarande velat inskränka sig till att tillstyrka de sakkunnigas förslag, i vad det avsåge beredande av medel till en tvåårig kurs vid Apelryd. Vidare har samma styrelse, då omkostnaderna för endast en tvåårig kurs givetvis borde ställa sig lägre, än då jämväl hemkonsulentkurs medtoges, ansett, att det erforderliga statsanslaget kunde nedbringas från av de sakkunniga beräknade 10,000 kronor för år till 8,000 kronor för år. Departementschefen, som funnit förslaget om statsbidrag för understödjande av ökad trädgårdsundervisning för kvinnor i hög grad behjärtansvärt, har beträffande denna fråga anslutit sig till lantbruksstyrelsens ovan återgivna mening.

I den av herr Pers väckta motionen göres nu bland annat gällande, att frågan om anordnande av hemkonsulentkurser för kvinnor vore av så brådskande natur, att ett undanskjutande tills vidare härav icke borde ifrågakomma, utan sådan kurs med det första genom statens medverkan anordnas.

För egen del håller utskottet före, att man med hänsyn till vad lantbruksstyrelsen i ärendet anfört för närvarande bör stanna vid det av Kungl. Maj:t nu framställda förslaget, till vilket utskottet följaktligen ansluter sig.

Herr Pers har vidare i sin motion, under hänvisning till av de sakkunniga framställt förslag i fråga om statsbidrag till avlöande av trädgårdskonsulenter och med särskilt betonande av betydelsen för trädgårdsundervisningen i *folkskolorna* att äga tillgång till sådana konsulenter, hemställt om anvisande för ändamålet av ett anslag för år 1920 av 12,500 kronor att tilldelas hushållningssällskap *eller landsting* med högst 1,250 kronor för varje län för anställande av trädgårdskonsulenter.

Utskottet vill först erinra därom, att redan nu finnas inom samtliga hushållningssällskap anställda en eller flere trädgårdskonsulenter eller, såsom de i vissa län benämnas, länsträdgårdsmästare. Dessa befattningshavare avlönas emellertid för närvarande uteslutande av sällskapen själva. I de sakkunnigas ovanberörda, av motionären åberopade betänkande, varav utskottet tagit del, hava de sakkunniga såsom motionären jämväl framhållit alltjämt ställt konsulentväsendet i samband med trädskötarinstitutionen och övrig av hushållningssällskapen anordnad konsulentverksamhet på trädgårdsskötselns område. För övrigt hava de sakkunniga av an-

förda skäl ansett trädgårdskonsulenternas antal böra begränsas till en konsulent i varje län. Lantbruksstyrelsen har i över betänkandet avgivet utlåtande till Kungl. Maj:t funnit sig bland annat icke kunna nu upptaga den föreliggande frågan, rörande vilken utlåtande senare torde vara att förvänta från styrelsen. Departementschefen har ock på sätt framgår av statsrådsprotokollet ansett sig böra tills vidare lämna de sakkunnigas ifrågavarande förslag å sido.

Utskottet anser sig för sin del så mycket mer sakna anledning att nu upptaga detta spörsmål till slutligt bedömande, som de av motionären framförda nya synpunkterna, dels beträffande trädgårdskonsulenternas uppgifter och dels i fråga om till vem statsbidraget bör utgå, jämväl lämpligen torde böra bliva föremål för övervägande vid den ytterligare utredning, som lantbruksstyrelsen av allt att döma anser förevarande fråga böra underkastas. Utskottet kan sålunda icke heller biträda motionärens hemställan i nu ifrågavarande del.

Rörande herr Welins motion synes denna gå ut på statens medverkan för anordnande av sommarkurser i trädgårdsskötsel för kvinnor med särskild uppgift att utbilda trädgårdsskötare för eget behov.

Utskottet har av den i motionen lämnade framställningen icke övertygats om behovet och lämpligheten av kursers anordnande speciellt i det av motionären angivna syftet. Det vill ock synas utskottet, som om detta skulle kunna tillgodoses genom den undervisning, som för närvarande meddelas särskilt vid lantmanna- och lanthushållsskolor. Med hänsyn härtill, och då för övrigt någon närmare utredning i ärendet icke föreligger, kan utskottet icke biträda motionärens förslag.

De av herr Dahl m. fl. och herr Sjöblom väckta motionerna gå båda ut på inrättande inom lantbruksstyrelsen av en byrådirektörsbefattning för trädgårdsärenden. Under det att herr Dahl m. fl. yrkar på befattningens uppförande å ordinarie stat, föreslår herr Sjöblom allenast anvisande för ändamålet av ett extra anslag för år 1920. I båda motionerna ifrågasättes därjämte ett extra anslag av 2,000 kronor till expenser m. m.

Motionärerna hava såsom huvudsakligaste stöd för sina framställningar åberopat ett i anledning av de trädgårdssakkunnigas betänkande av lantbruksstyrelsen avgivet utlåtande. Häri har nämnda styrelse i denna fråga anfört följande:

»Även om lantbruksstyrelsen på goda grunder ej kan dela de sakkunnigas uppfattning, att det ringa antal till trädgårdsodlingens område hörande ärenden, som hittills handlagts inom lantbruksstyrelsen, skulle hava sin huvudsakliga förklaring i den brist på förståelse, trädgårdsodlingens utövare funnit inom styrelsen för sina

'initiativ, förslag och äskanden', håller dock lantbruksstyrelsen före, att vägande skäl numera föreligga att giva trädgårdsodlingen en särskild representant inom ämbetsverket. Lantbruksstyrelsen tillåter sig i sammanhang härmed erinra därom, att styrelsen redan den 4 januari 1912 hemställde, att Kungl. Maj:t måtte vidtaga åtgärder för anställande av en statskonsulent i trädgårdsskötsel, varigenom här ifrågavarande önskemål åtminstone delvis skulle hava blivit tillgodosett.

Redan den omständigheten, att styrelsens lantbruksbyrå fortfarande, även efter styrelsens nu genomförda omorganisation och trots ökningen av byråns arbetskrafter, är hårt tyngd av den allttjämt växande mängden av till byrån inkommande ärenden, gör — såsom också lantbruksakademien i sitt utlåtande framhåller — avlyftandet från byrån av till trädgårdsodlingen hörande ärenden önskligt, även om dessa för närvarande ej äro så synnerligen många.

Trädgårdsodlingens snabba utveckling under senare tid — ej minst under krisåren — och det ständigt tilltagande allmänna intresset för trädgården och dess alster påkalla kraftiga åtgärder, i syfte att det allmänna på ett mera effektivt och ingripande sätt tager ledningen av denna viktiga näringsgren samt organiserar och vägleder verksamheten, så att utvecklingen på området går i önskvärd riktning. Då lantbruksstyrelsen har sig anförtrodd handläggningen av de ärenden, som röra ekonomiskt understöd i olika former åt trädgårdsodlingen, ävensom kontrollen över den statsunderstödda trädgårdsundervisningen, ligger det närmast till hands att söka inom styrelsen åstadkomma en sådan mera ingripande och fackmässig ledning av trädgårdsodlingen. De sakkunniga föreslå också, såsom nämnts, att en avdelning för trädgårdsärenden snarast möjligt inrättas inom lantbruksstyrelsen, att trädgårdsodlingen där får särskild föredragande, att denne må vara chef för avdelningen samt att en chefen underordnad tjänsteman därjämte tillsättes med särskilt uppdrag att utöva växtpatologisk inspektion på trädgårdsodlingens område.

Lantbruksstyrelsen vill på ovan anförda grunder tillstyrka, att trädgårdsodlingen snarast möjligt erhåller sin särskilda målsman inom styrelsen. I betraktande av det jämförelsevis ringa antal av här ifrågavarande ärenden, som hittills handlagts inom lantbruksstyrelsen, och då någon mera betydande ökning därutinnan ej torde vara att omedelbart emotse, håller emellertid lantbruksstyrelsen före, att med upprättande inom styrelsen av en särskild avdelning eller byrå för trädgårdsärenden bör tillsvidare kunna anstå. Trädgårdsärendena torde för någon tid framåt bliva fullt tillgodosedda, därest inom lantbruksstyrelsen anställes en för dessa ärenden speciellt kvalificerad byrådirektör — av andra normalgraden — sorterande under styrelsens lantbruksbyrå. Denne bör på eget ansvar få handlägga och inför lantbruksstyrelsens chef föredraga alla ärenden, berörande trädgårdsodlingen.

Såsom av det redan anförda torde framgå, synes det lantbruksstyrelsen sannolikt, att ifrågavarande befattningshavares tid under de första åren knappast torde komma att helt tagas i anspråk för vanligt byråarbete på tjänsterummet. Den tid, som sålunda kan bliva över, torde emellertid med synnerlig fördel kunna och böra på så sätt begagnas, att tillfälle beredes byrådirektören att genom resor i olika landsdelar dels studera trädgårdsodlingens ståndpunkt och olika behov och dels träda i nära förbindelse med denna odlings målsmän. Härigenom kan grunden läggas till det organiserande och vägledande inflytande, varav trädgårdsodlingen nu tvivelsutan är i behov, på samma gång lantbruksstyrelsen blir satt i tillfälle att få den överblick över och den inblick i trädgårdsodlingens skiftande former och olika förut-

sättningar, varförutan ett livgivande initiativ på området svårligen kan komma till stånd.

I den mån byrådirektörens rent administrativa verksamhet kommer att tilltaga, torde det få bliva beroende på senare prövning, om och när en förändring av sättet för trädgårdsärendenas handläggning inom lantbruksstyrelsen bör företagas.»

Av detta lantbruksstyrelsens yttrande torde framgå, att styrelsen ingalunda ansett de nuvarande trädgårdsärendenas handläggning påfordra inrättande av den föreslagna nya tjänsten, utan att styrelsen fastmer utgått från den förutsättningen, att byrådirektörens tid därav icke helt kommer att tagas i anspråk. Lantbruksstyrelsen har ju också med hänsyn härtill ansett, att befattningshavaren i fråga jämväl borde under tider, då han ej vore upptagen av arbete inom lantbruksstyrelsen, beredas tillfälle att i landets olika delar studera trädgårdsodlingens ståndpunkt m. m.

Departementschefen har anfört följande:

»Vad slutligen angår den ifrågasatta förstärkningen av lantbruksstyrelsens arbetskrafter vill jag erinra, att jag i föl vid behandlingen av frågan om lantbruksstyrelsens omorganisation anförde, att den ökning av lantbruksbyråns arbetskrafter jag då föreslog vore den minsta, som borde kunna ifrågakomma, samt att ändringar beträffande denna byrå och dess personal sannolikt inom kort skulle komma att visa sig erforderliga, särskilt med hänsyn till de förslag beträffande åtgärder för trädgårdsskötselns främjande, som förväntades från de sakkunniga. Jag vidhåller denna uppfattning, men kan dock icke finna nödvändigt, att redan nu dylik ändring vidtages. Lantbruksstyrelsens omorganisation har först med innevarande år trätt i tillämpning och det synes mig önskligt, att någon tids erfarenhet av dess verkningar inhämtas, innan förslag om tillförandet av ytterligare arbetskrafter framlägges. Härtill kommer, att trädgårdsärendena i styrelsen för närvarande äro helt få och att den ökning, som skulle uppstå genom bifall till de nu av mig tillstyrkta förslagen, icke torde bliva av någon större betydelse. Jag finner därför frågan om ytterligare personal i lantbruksstyrelsen böra för närvarande undanskjutas.»

Utskottet vill icke bestrida, att vissa skäl tala för att åt trädgårdsodlingen i vårt land gives ett mera enhetligt stöd, än vad för närvarande är fallet. Däremot är utskottet icke övertygat, att detta bör ske på sätt, lantbruksstyrelsen och motionärerna föreslagit. Utan att emellertid vilja närmare ingå på, huru detta spörsmål lämpligast bör lösas, vill utskottet som sin mening uttala, att, innan en ny befattning av

den art, som här ifrågasatts, inrättas, det noga bör tillses, att ett verkligt kännbart och oavvisligt behov därav föreligger. Såsom utskottet redan här ovan antytt, har den i nu ifrågavarande avseende förebragta utredningen, enligt utskottets uppfattning, icke givit stöd för att så är fallet. Utskottet håller därför före, att trädgårdsärendenas handläggning tills vidare utan olägenhet närmast torde kunna förenas med den förlidet år inrättade byrådirektörsbefattningen å lantbruksstyrelsens lantbruksbyrå. För övrigt är utskottet övertygat, att i den mån för inspektion och dylikt speciell sakkunskap å ifrågavarande område kan erfordras, möjlighet förefinnes att för sådant ändamål förordna särskilt kvalificerad person. Med hänsyn till det anförda och i övrigt på de av departementschefen angivna skäl kan utskottet icke nu tillstyrka inrättande av ytterligare en byrådirektörstjänst i lantbruksstyrelsen.

Under åberopande av det anförda får utskottet hemställa,

att riksdagen må med avslag å samtliga de i ämnet väckta motioner, i enlighet med Kungl. Maj:ts förevarande framställning, till undervisning i trädgårds-skötsel å extra stat för år 1920 anvisa ett reservationsanslag av 32,300 kronor.

Stockholm den 2 maj 1919.

På jordbruksutskottets vägnar:

RAOUL HAMILTON.

Närvarande: Herrar greve Hamilton, Ericsson Aaby, Hellström, greve Wachtmeister, Persson, Barthelson, friherre Silfverschiöld, Öberg, Sjöblom, Lundström och Sävström, Pettersson. Johansson, J. B., Norin, Larsson och Ericsson i Arboga.

Reservation

av herr *Sjöblom*.